

מסורת הש"ס

(א) לשון מנואל. רש"ל (ב) נסוחה ט.י. א (ג) ירמיה טו. פ"ט פסוק יג.י. (ד) י"ח האזנה. (ה) נ"ל רב יהודה, (ו) גרשמים מן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' והיא כפירת הגיע זמןן כ"ל ומיות עלתה נכח נמחק: (ב) רש"י נכח נמחק: (ג) רש"י ד"ה ואומר וכו' את כל העמים: (א) ד"ה הצו ה"א עם ד"ה ואקחה שלום כל"ל ומיות את נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א גמ' צבי כשתא דמותי אפתא. י"ב ע"י ערוך ערך אפתא: ב רש"י ד"ה שלום מותא לא תפסר. י"ב ע"י עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ג' פ"א דף קג ע"א תפרש להו לכולהו שלום וע"י יפה תואר צ"י וימי דף תקכ"ה עמוד ד' ויפה מראה פ"א דר"ה דף כ"ו ע"א פ"ב דע"י דף ק"ז ע"ב:

מוסף רש"י

ג' כוסות. בחלומו של שר המשקים (פסוק טו). בימי פרעה נבה. נכח נבדלנדר מן ככל להכות את חרן מלרים (שם). עם כל העובדי כוכבים. ליתום המשית (שם).

כיון דאסיביז רשוא. להזכיר דכבר הזכירוהו בקדוש שלש מיצות של שבת: **אסיביז**. רשותא לאדכוריה להדיא: **וישר אל מלאך**. מקרא הוא בתרי עשר: **ויוכל איני יודע**. על אי זה מהם הוא אומר ויוכל שנלח ונעשה שר אס יעקב למלאך והכי קאמר וישר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב או הכי קאמר וישר אל יעקב מלאך כלומר נשמר לעומתו המלאך ויוכל המלאך ונלחו: **כשהוא אומר כי שרים**. ותוכל הוי יעקב נלחו למלאך: **שרים עם אלהים**. נשיא שבארץ ישראל שסמוכים הם ונקראים אלהים עד האלהים יצא דבר שניהם (שמות כב) ועם אנשים ראש הגולה: **ונגפן**. ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממנרים תסיע (תהלים פ): **שרי גאים**. עשירים וקרוצים למלכות: **אלו ג' שרי גוים**. מלאכים: **עלטה נלח**. אין חשבון כל כך כשריגים שהם ענפים קשים: **אלו פרחי כהונה**. המשרתים במקדש: **בממנום**. שנתן הקצ"ה לישראל: **אלו הכנונים**. שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות ומציאין ממנה ככורים בפריחת גמר בשולם: **הגיע זמנו**. לנלח מכאן ולפירות ולרבות: **עלטה נלח**. עלתה זמן הנלח להזות דס נלחן של מלרים: **ג' כוסות**. בספור החלום וכוס פרעה וגו':

נימי פרעה נכה. שהמריצה נבוכד נלך דכתיב (ירמיה מו) לנח נבוכד נלך מלך בצל וגו': **אומה זו**. ישראל: **נמשלה כגפן**. גפן ממנרים תסיע: **ומורום שהם אלו צעלי תמים**. דמה הזמורה הזו מוציאה לולבין ועלים ופרי והוא עיקר הגפן כך צעלי תמים גומלי חסד ומחזיקים ידי עניים ומפזרים ממונם למלכות כצביל אחיהם ומתקיימים על ידם: **עלין**. שנגפן סובלין הרוח ומגניס על הששכולות שלא יכס שרצ ושמש ורוחות כך עמי הארץ חורשין חורשין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אוכלים: **קנוקנום**. ודייל"ש דלח חוו למדי: **ואכרה לי**. הקצ"ה אומר קניתי לי ישראל צט"ו בניסן כשציל הצדיקים: **אשר כרים לי**. קניתי כדלמרי' צפ"ק לסוטה (דף יג.)

דיעקב צונה מעשו: **לרור הכסף**. בחלק (סנהדרין דף יז:) מפרשין ליה כצדיקים דשלחו ליה עמון ומואב לנבוכד נלך כדשמעו לגציאיש דליאמנבאו כחורבנא תא אחרציניהו שלח להו מסתפינא מאלההון שלחו ליה כי אין האיש צניתו שלח להו בקריבא אתי שלחו ליה הלך בדרך למרחוק שלח להו איכא נדיקי דצעי רחמי שלחו ליה לרור הכסף לקח צידו לדיקים שבהם המיתס: **חומר**. שלשים סאין: **לתך**. ט"ו סאין: **כאן**. בצבל: **ורוצייהו**. לנדיקי דארץ ישראל: **אפתא**. יציע: **ואומר אלהים**. כנבואת זכריה כתיב גבי עובדי כוכבים ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו להפר את צניתי אשר כרתי את (ו) העמים ואומר אלהים וגו': **הצו שצרי**. החזירו לי את הצדיקים שהייתם מקצלים עליהם שכר וישקלו וגו' (ט): **ואקח את שלשים הכסף**. ונקצעו אותם לדיקים לדורות כישראל: **אל ציס ה'**. בדרך ישראל: **שלשים מלואם**. לא נתפרשו ב| ומהלא הוא דקא יליף: שאין

גיד הנשה פרק שביעי חולין

צב

תורה אור השלם

- יִשְׂרָאֵל מִלֵּאךְ יִכָּבֵל כְּבֹה וַיִּתְּחַנֵּן לוֹ בֵּית אֵל יִמְצָאֵנוּ יָשֹׁם יְדַבֵּר עֲמָנָה: הוֹשִׁיעַ יִבֵּה אֶמְשִׁילֹי לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ בִּי אִם יִשְׂרָאֵל בִּי שְׂרִית עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל: בְּרֹאשִׁית לֵב כֵּס וּבִגְדָן שְׁלֹשָׁה שְׂרִיגִים וְהָיָא כְּפֻרְתָּא עֲלֵתָהּ צִנְיָה הַבְּשִׁילֹי אֲשַׁבְּלֵתִיהָ עֲנָבִים: בְּרֹאשִׁית מ י תִּגְרֹשׁ גּוֹיִם וְתִשְׁעָה: תְּהִלִּים פ ט
- וּבְגֵי יִשְׂרָאֵל פְּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֹאֵד מֹאֵד וְתִקְוָא הָאֲרִץ אָתָּם: שְׁמוֹת א ז
- פִּתְיָה דְרִכְתִּי לְבָדִיד וּמַעֲמִים אֵין אִישׁ אֲתִי וְאֲדִירָם בְּאִפִּי וְאֶרְמָסִם בְּחֻמְתִּי וְזוֹ נִצָּחִם עַל בְּגָדִי וְכָל מַלְבוּשִׁי אֲנֵאֲלֵתִי: יִשְׁעֵיהִ ס ג
- וְאֶבְרָהָ לִי בַחֲמֻשָּׁה עֶשְׂרִי כֶסֶף וְחֹמֶר שְׁעָרִים וְלֶחֶם שְׁעָרִים:

- הוֹשִׁיעַ ג ב
- אֲבִי הַשְּׂבִיעֲנִי לֵאמֹר הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת בְּקֶבֶר אֲשֶׁר בְּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שְׁמָה תִקְבְּרִנִי וְעָתָה אֶעֱלֶהָ אֶאֱקַבְרָה אֵת אָבִי וְאֶשׁוּבָה: בְּרֹאשִׁית ג ה
- צִרּוֹר הַכֶּסֶף לִקְחַ בְּיָדוֹ לְיוֹם הַכֶּסֶף יָבֵא בֵּיתוֹ: מְשִׁלִּי ז כ
- וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלִי הַשְׁלִיכֵהוּ אֵל הַיּוֹצֵר אֲדָר הַיָּקָר אֲשֶׁר יִקְרָתִי מַעֲלִיָּהִם וְאֶקְחָה שְׁלִשִׁים הַכֶּסֶף וְאֶשְׁלֶיךָ אֲתוּ בֵּית יְיָ אֵל הַיּוֹצֵר:
- זכריה יא יג
- וְאָמַר אֱלִיהֶם אִם טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הֲבִי שְׂכָרִי וְאִם לֹא חֲדָלֹי וַיִּשְׁקְלוּ אֵת שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף: זכריה יא יב

לעזי רש"י

ודייל"ש [וידיל"ש]. קנוקנות.

רבינו גרשום

הדר ויריעו כל בני אלהים: אלו שלשה שרי גוים כו'. כלומר גוים כשרין כגון אדרכן דשמשיה לרב: הבשילו אשכולותיה ענבים אלו הנסכים. וגם הם היו מתנה לגבי מזבח: וכן הוא אומר ויו נצחם על בגדי. נצה דורש נצחם: שלש כוסות האמורין במצרים. וכוס פרעה בידי וגו': אומה זו כגפן נמשלה. כלומר ישראל: קנוקנות. סופי ענבים שהם ענבים קשים: שאלמלא עליה. כלומר שתורשין וזורעין שולשים סאה לתן ט"ו סאין ואלו הן סך הכל מ"ה סאין ואותם מ"ה סאין אלו מ"ה צדיקים: דתותי אפתא. אֶקְבְּרִין בלע"ז: ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי:

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה. אכל קדוש אומרים שרפים כדכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתיב במתריה וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וכו' ומה שאלו אומרים בתפלת יוצר והאופנים וחיות הקדש כו' דחיות נמי אומרים ברוך דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דחיות ואופנים אומרים ברוך דכמר קרא דברוך כתיב וקול כנפי חיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעומתם קול רעש גדול וצכל דוכמא משמע דהאופנים כתר חיות גרידי דכתיב (יחזקאל ה) וצלבת החיות ילכו האופנים אללם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים וכתיב נמי כי רוח החיה בלופנים ואס תלמר דילפינן השמא לפירוש זה דחיות דשרפים אין הכל אחד וצפרק אין דורשין (מגינה דף יג:) אומר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ארבע כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים צשרפים כתיב והאי בחיות כתיב וי"ל דמסתבר ליה שאין משונים כנפיהם וכה"ג פריך צפ' צא לו (יומא דף עב:) כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות (ב"ב דף נט.) למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הצית מכרוצים של שלמה אכרוצים של משה פריך דמסתמא לא נשתנו זה מזה:

חילמא

אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה תורה שלשה שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא כפורחת עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכולותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כוליה בחד מקום רבי אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכולותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות דאמר ר' יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שריגים זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכולותיה ענבים אלו נסכים רבי ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר ⁣וּגִפְן מִמְצָרִים תִּסִּיעַ שְׁלֹשָׁה שְׂרִיגִים אֱלֹהֵי שְׁלֹשָׁה רִגְלִים יִשְׂרָאֵל עוֹלִין בָּהֶן בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה וְהִיא כְּפֹרַחַת וְהָיָה עֲלֵתָהּ נֹצֵה הַגֵּיעַ זִמְנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְרוֹת וּלְרִבּוֹת וְכֵן הוּא אֹמֵר וּבְגִי יִשְׂרָאֵל פְּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ עֲלֵתָהּ נֹצֵה הַגֵּיעַ זִמְנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִיגָאֵל וְכֵן הוּא אֹמֵר וּיִזְ נִצָּחִם עַל בְּגָדִי וְכָל מַלְבוּשֵׁי אֱגָאֲלָתִי הַבְּשִׁילוּ אֲשִׁכּוֹלוֹתֶיהָ עֲנָבִים הַגֵּיעַ זִמְנָה שֶׁל מִצְרַיִם לִשְׁתוֹת כּוֹם הַתִּרְעֵלָה וְהִינֵנוּ דָּאֻמֵּר רַבָּא וְשִׁלְשָׁה כּוֹסוֹת הָאֻמּוּרוֹת בְּמִצְרַיִם לְמָה אֶחָד שִׁשְׁתָּה בִּימֵי מֹשֶׁה וְאֶחָד שִׁשְׁתָּה בִּימֵי פִרְעָה נִכְה וְאֶחָד שִׁעֲתִידָה לִשְׁתוֹת עִם כָּל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֹמֵר לִיָּה רַבִּי אֲבָא לְרַבִּי יִרְמְיָה בְּרַ אֲבָא כִּי דְרִישׁ לְהוּ רַב לְהִנִּי קְרָאִי בְּאִגְדָּתָא כּוּוּתָךְ דְּרִישׁ לְהוּ אֹמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ אֹמְרָה זוֹ כִּגְפֵן נִמְשָׁלָה זְמוּרוֹת שִׁבְהָ אֱלֹו בְּעָלִי בְּתִים אֲשִׁכּוֹלוֹת שִׁבְהָ אֱלֹו תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים עֲלִין שִׁבְהָ אֱלֹו עַמִּי הָאֶרֶץ קְנוֹקְנוֹת שִׁבְהָ אֱלֹו רִיקָנִים שְׁבִישְׂרָאֵל וְהִינֵנוּ דְּשִׁלְחוּ מֵתָם לִיבִיעֵי רַחֲמִים אִיתְכַּלִּיא עַל עֲלִיא דְּאִילְמָלָא עֲלִיא לֹא מִתְקִימִין אִיתְכַּלִּיא וְאִכְרַה לִי בַּחֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר כֶּסֶף א"ר יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יִהוֹצֶדֶק אֵין כִּירָה אֵלָא לְשׁוֹן מְכִירָה שְׁנֹאֻמֵּר בְּקֶבֶרִי אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי בַּחֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר זֶה ט"ו בְּנִיסָן שִׁבּו נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים כֶּסֶף אֱלֹו צִדִּיקִים וְכֵן הוּא אֹמֵר יְצִרּוֹר הַכֶּסֶף לְקַח בִּידוֹ חֹמֶר שְׁעוּרִים וּלְתַךְ שְׁעוּרִים אֱלֹו מ"ה צִדִּיקִים שֶׁהָעוֹלָם מִתְקִיִּים בָּהֶם וְאִינִי יֹדַע אִם שְׁלִשִׁים כָּאֵן וּט"ו בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאִם שְׁלִשִׁים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּט"ו אֵל יְהוֹצֵר הוּא אֹמֵר שְׁלִשִׁים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּט"ו כָּאֵן אֹמֵר אֲבִי וְרוֹבִיבִיהוּ מִשְׁתַּכַּחִי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא דְּתוּתִי אואִפְתָּא וְהִינֵנוּ דְּכַתִּיב וּט"ו כָּאֵן אֹמֵר אֲבִי וְרוֹבִיבִיהוּ בְּעֵינֵיכֶם הֲבִי שְׁכָרִי וְאִם לֹא חֲדָלוּ וַיִּשְׁקְלוּ אֵת שְׁכָרִי שְׁלִשִׁים כֶּסֶף רְבִי יְהוּדָה אֹמֵר אֱלֹו שְׁלִשִׁים צִדִּיקִי אֻמוֹת הָעוֹלָם שְׁאוּמוֹת הָעוֹלָם מִתְקִימִים עֲלֵיהֶם עוֹלָא אֹמֵר אֱלֹו שְׁלִשִׁים מִצּוֹת שִׁקְבָלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי נַח וְאֵין מְקִימִין אֵלָא שְׁלֹשָׁה אֶחָת שְׁאִין